

Despre Ortodoxie

Predică în Duminica Ortodoxiei

Iubiți frați! Cuvântul nostru din Duminica Ortodoxiei trebuie să înceapă, în chip firesc, cu întrebarea: Ce este Ortodoxia?

Ortodoxia este adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu și cinstire a lui Dumnezeu; Ortodoxia este închinarea la Dumnezeu în Duh și Adevăr; Ortodoxia este proslăvirea lui Dumnezeu prin adevărata Lui cunoaștere și închinare la El; Ortodoxia este proslăvirea de către Dumnezeu, prin dăruirea harului Atotsfântului Duh, a omului care slujește Lui cu adevărat. Duhul este slava creștinilor (Ioan 7, 39). Unde nu este Duhul, acolo nu este Ortodoxie.

Nu este Ortodoxie în învățăturile și filosofările omenești: în ele domnește știința cu nume mincinos, care e roadă a căderii. Ortodoxia este învățătura Sfântului Duh, dată de Dumnezeu oamenilor spre mântuire. Unde nu este Ortodoxie, acolo nu este mântuire. „Cine voiește să se mântuiască, mai înainte de toate se cade lui să țină credința sobornicească, pe care dacă nu o va păzi omul întreagă și fără de prihană, fără nici o îndoială, va pieri pe veci”³⁸.

Comoară de mult preț este învățătura Sfântului Duh! Ea e predanisită în Sfânta Scriptură și în sfânta Predanie a Bisericii Ortodoxe. Comoară de mult preț este învățătura Sfântului Duh! În ea e chezășia mântuirii noastre. De mult preț, cu neputință de înlocuit, neasemuită pentru fiecare dintre noi e fericirea sorții noastre veșnice: tot atât de prețioasă, mai presus de orice preț, este și chezășia fericirii noastre veșnice - învățătura Sfântului Duh.

Spre a păstra în noi această chezășie, Sfânta Biserică înșiră astăzi, în auzul tuturor, învățăturile născute și răspândite de satana, prin care se vădește vrăjmășia față de Dumnezeu, care se împotrivesc mântuirii noastre și caută să ne-o răpească. Ca pe niște lupi răpitori, ca pe niște șerpi aducători de moarte, ca pe niște hoți și ucigași, Biserica înfierează aceste învățături; păzindu-ne de ele și chemându-i să iasă din tărâmul pierzaniei pe cei amăgiți de ele, ea dă **anatemei** aceste învățături și pe cei ce se țin de ele cu îndărătnicie.

Cuvântul **anatema** înseamnă îndepărtare, lepădare. Când Biserica dă anatemei o învățătură, asta înseamnă că învățătura cu pricina cuprinde hulă asupra Sfântului Duh, și pentru mântuire este de trebuință ca ea să fie lepădată și îndepărtată cum este îndepărtată otrava de mâncare. Când este dat anatemei un om asta înseamnă că omul cu pricina și-a însușit cu hotărâre învățătura hulitoare, lipsindu-se prin ea de mântuire pe sine și pe semenii săi, cărora le împărtășește felul său de a gândi. Când cineva se hotărăște să părăsească învățătura hulitoare și să primească învățătura pe care o ține Biserica Ortodoxă, el e îndatorat, după rânduile Bisericii Ortodoxe, să dea anatemei învățătura mincinoasă pe care o ținea până atunci și care îl ținea în pierzare, înstrăinându-l de Dumnezeu, făcându-l să rămână vrăjmaș lui Dumnezeu, hulitor al Sfântului Duh, părtaș al satanei.

Însemnătatea anatemei este de doctorie duhovnicească a Bisericii împotriva unei boli a duhului omenească, boală care pricinuieste moarte veșnică. Pricinuiesc moarte veșnică toate învățăturile omenești care vâra în credință filosofarea proprie, scoasă din știința cu nume mincinos, din cugetarea trupească - această moștenire de obște a duhurilor căzute și a oamenilor, în învățătura de Dumnezeu descoperită despre Dumnezeu. Filosofarea omenească amestecată în învățătura credinței creștinești se numește erezie, iar urmarea acestei învățături - rea credință³⁹.

³⁸ *Simbolul Sfântului Atanasie cel Mare, patriarhul Alexandriei. Vezi Psaltirea cu tâlc.*

³⁹ *Scara, Cuvântul 1.*

Sfântul Ignatie Briancianinov

Apostolul înșiră între faptele trupești și ereziile (Galateni 5, 20). Ele țin de faptele trupești prin obârșia lor, *cugetarea trupească*, care este *moarte*, care este *vrăjmășie față de Dumnezeu*, care *legii lui Dumnezeu nu se supune, că nici nu poate* (Romani 8, 6-7). Ele țin de faptele trupești prin urmările lor. Înstrăinând duhul omenesc de Dumnezeu, unindu-l cu duhul satanei în păcatul de căpetenie al acestuia - hula împotriva lui Dumnezeu, ele îl supun robiei patimilor, ca pe un părăsit de Dumnezeu, ca pe un lăsat în voia propriei lui firi căzute, *întunecatu-s-a inima lor cea neînțelegătoare*, spune Apostolul despre înțelepții care s-au abătut de la adevărata cunoaștere de Dumnezeu: *zicându-se pe sine a fi înțelepți, au înnebunit... au mutat adevărul lui Dumnezeu întru minciună... pentru aceea i-a și dat pe ei Dumnezeu întru patimi de ocară* (Romani 1, 21-22, 25-26). „Patimi de ocară” sunt numite feluritele patimi curvești. Purtarea ereziarhilor era dezvățată: Apolinarie era preacurvar⁴⁰, Eutihie era cu osebite robii patimii iubirii de bani⁴¹, Arie era cumplit de desfrânat. Când cartea lui de cântece, „Thalia”, a fost citită la primul Sinod Ecumenic de la Niceea, Părinții Sinodului și-au astupat urechile, nevoind să audă cuvintele murdare din ea, ce nu puteau nicicând să îi treacă prin minte unui om evlavios. „Thalia” a fost arsă. Spre fericirea omenirii, toate exemplarele ei au fost nimicite: ne-a rămas numai mărturia istorică despre faptul că această lucrare era plină de un dezvăț crunt⁴². Asemenea „Thaliei” sunt multe lucrări ale ereziarhilor din vremurile noi: în ele cumplita hula împotriva lui Dumnezeu este unită și amestecată cu un dezvăț crunt, neomenesc. Fericiți cei care niciodată n-au auzit și n-au citit aceste roade ale iadului! La citirea lor, unirea duhului ereziarhilor cu duhul satanei devine limpede.

Ereziile, fiind fapte trupești, roade ale cugetării trupești, sunt născocite de către duhurile căzute. „Fugiți de ereziile cele fără de Dumnezeu”, spune Sfântul Ignatie Teoforul, „căci sunt născocire a diavolului, a șarpelui, începătorului răutății”⁴³. Nu trebuie să ne mirăm de asta: duhurile căzute s-au coborât din înălțimea vredniciei duhovnicești și au căzut în cugetarea trupească mai mult decât oamenii. Oamenii au puțină să treacă de la cugetarea trupească la cea duhovnicească; duhurile căzute sunt lipsite de această puțință. Oamenii nu sunt supuși unei atât de puternice înrâuriri a cugetării trupești, fiindcă în ei binele cel firesc nu a fost nimicit, precum în duhuri, de cădere. În oameni, binele este amestecat cu răul, și ca atare este netrebnic; în duhurile căzute domnește și lucrează numai răul. Cugetarea trupească a dobândit în privința duhurilor dezvoltarea cea mai cuprinzătoare și deplină pe care o putea atinge. Păcatul lor de căpetenie este ura înverșunată față de Dumnezeu, ce se vădește printr-o înfricoșătoare și neconținută hula împotriva Lui. Ele s-au trufit înaintea lui Dumnezeu însuși; au prefăcut supunerea față de Dumnezeu, care este firească pentru zidire, într-o neîncetată lucrare împotriva Lui, într-o neîncetată vrăjmășie. Din această pricină, căderea lor este adâncă și rana morții veșnice cu care sunt ele rănite este cu neputință de tămăduit. Patima lor de căpetenie este trufia; ele au o monstruoasă și prostească slavă deșartă; află plăcere în toate felurile păcatului, petrec neconținut în acestea, trecând de la un păcat la altul. Ele se târăsc și în iubirea de argint, și în îmbuibarea pânteceleui, și în preacurvie⁴⁴. Neavând puțință de a săvârși păcatele trupești cu trupul, duhurile căzute le săvârșesc cu închipuirea și cu simțirea; ele au impropriat firii netrupești păcatele proprii trupului; ele au dezvoltat în sine păcatele ce nu sunt proprii firii lor neasemuit mai mult decât pot fi acestea dezvoltate între oameni⁴⁵. *A căzut din cer*, spune Prorocul despre heruvimul căzut, *luceafărul cel ce răsărea dimineața, zdrobitu-s-a pe pământ. Tu ai zis întru cugetul tău: în cer mă voi sui, deasupra stelelor cerului voi pune scaunul meu... fi-voi asemenea Celui preainalt. Iar acum în iad te vei pogori, și în temeliiile pământului... fi-vei lepădat în munți ca un mort* (Is. 14, 12-15, 19).

⁴⁰ Vezi *Viața Sfântului Efrem Sirul*.

⁴¹ Vezi *Istoria bisericească* a lui Fleury, vol. 2, cartea 27, cap. 28.

⁴² *Ibidem*, vol. 1, cartea 10, cap. 36 și cartea 11.

⁴³ Sfântul Ignatie Teoforul, *Epistola întâi către Tralieni*.

⁴⁴ Sfântul Ignatie Teoforul, *Epistola către Filipeni*.

⁴⁵ Sfântul Vasile cel Mare îl numește pe duhul căzut părinte al slăbiciunilor pătimăse trupești. Vezi rugăciunile pentru întinare din *Molitfelnic*.

Predici la Triod și Penticostar

Duhurile căzute, purtând în sine temeiul tuturor păcatelor, se străduiesc să-i atragă în toate păcatele pe oameni, cu scopul și cu setea de a-i da pierzării. Ele ne atrag în felurita desfătare a trupului, în iubirea de câștig, în iubirea de slavă, zugrăvind-ne în culorile cele mai vii și mai atrăgătoare obiectele acestor patimi. Ele se străduiesc să ne atragă mai ales în trufie, din care odrăslesc precum verdețurile din semințe vrăjmășia față de Dumnezeu și hula împotriva Lui. Păcatul hulei împotriva lui Dumnezeu, care alcătuiește miezul tuturor ereziilor, este păcatul cel mai greu, care este propriu duhurilor căzute și alcătuiește însușirea lor cea mai aparte. Duhurile căzute se străduiesc să acopere toate păcatele cu o mască plăcută, numită în scrierile ascetice ale Părinților **îndreptări**⁴⁶. Ele fac asta cu scopul ca oamenii să fie amăgiți mai lesne, să se învoiască mai ușor la primirea păcatului. La fel fac ele și cu hula împotriva lui Dumnezeu: se străduiesc să o acopere cu nume mărețe, cu o retorică pompoasă, cu o filosofie elevată. Cumplită armă sunt în mâinile duhurilor ereziile! Ele au pierdut popoare întregi, răpindu-le fără ca acelea să bage de seamă creștinismul, înlocuind creștinismul cu o învățătură hulitoare, împodobind această învățătură ucigașă cu numele de creștinism purificat, adevărat, restaurat. Erezia este un păcat săvârșit, în primul rând, cu mintea. Acest păcat, fiind primit de minte, se împărtășește duhului, se revarsă asupra trupului, spurcă chiar trupul nostru, ce are puțința de a primi sfințire din împărtășirea cu harul dumnezeiesc și de a se spurca și molipsi prin împărtășirea cu duhurile căzute. Acest păcat este cu greu băgat de seamă și anevoie priceput pentru cei care nu cunosc bine creștinismul, și ca atare prinde lesne în cursele sale simplitatea, neștiința, mărturisirea nepăsătoare și superficială a creștinismului. Au fost prinși de erezie pentru o vreme Preacuvioșii Ioanichie cel Mare, Gherasim de la Iordan și alți câțiva bineplăcuți lui Dumnezeu. Dacă sfinții bărbați care și-au dus viața numai și numai cu grija mântuirii nu au putut pricepe dintr-o dată hula ascunsă sub o mască frumoasă, ce să mai spunem de cei care-și duc viața în griji lumești, având despre credință o concepție neîndestulătoare, cu totul neîndestulătoare? Cum să recunoască aceștia erezia aducătoare de moarte, dacă ea li se înfățișează sub masca înțelepciunii, dreptății și sfințeniei? Iată pricina pentru care obști creștine întregi și popoare întregi s-au plecat lesne sub jugul ereziei! Din aceeași pricină este foarte anevoioasă întoarcerea din erezie la Ortodoxie, cu mult mai grea decât întoarcerea din necredință și idolatrie. Ereziile care sunt mai aproape de ateism sunt mai lesne recunoscute și oprite decât cele mai puțin îndepărtate de credința ortodoxă și, ca atare, mai ascunse, împăratul roman cel întocmai cu Apostolii, Marele Constantin, i-a scris o epistolă Sfântului Alexandru, patriarhul Alexandriei, cel care l-a dat în vileag pe ereziarhul Arie, îndemnându-l să înceteze cearta ce strică pacea din pricina unor cuvinte deșarte. Prin aceste cuvinte pe care Constantin le-a numit deșarte era tăgăduită Dumnezeirea Domnului nostru Iisus Hristos, era nimicit creștinismul⁴⁷. Astfel, și într-un bărbat sfânt, râvnitor al dreptei credințe, neștiința a fost amăgită printr-o cursă a ereziei pe care el nu a putut să o priceapă.

Erezia, fiind păcat greu, păcat de moarte, se vindecă ușor și hotărâtor - ca păcat al minții -prin darea ei nefățarnică, din toată inima, anatemei. Sfântul Ioan Scărarul a zis: „Sfânta Biserică sobornicească îi primește pe eretici când ei dau anatemei fără fățarnicie erezia lor⁴⁸, și îndată îi învrednicește de Sfintele Taine; iar pe cei căzuți în curvie, chiar dacă își mărturisesc și părăsesc păcatul, poruncește, urmând apostoleștilor rânduiri, să fi despărțiți de Sfintele Taine pentru mulți ani”⁴⁹. Urma lăsată de păcatul trupesc rămâne în om și după mărturisirea păcatului, și după părăsirea lui; urma lăsată de erezie e nimicită îndată după lepădarea ei. Fără această doctorie, otrava hulei împotriva lui Dumnezeu rămâne în duhul omenesc și nu încetează a-l clătina cu nedumeriri și îndoieli pricinuite de împreună-simțirea netăiată din rădăcină față de erezie; rămân *gânduri ce se ridică împotriva înțelegerii lui*

⁴⁶ Preacuviosul Avva Dorotei, *Învățătură despre aceea că nu se cade să își alcătuiască omul înțelegerea sa*

⁴⁷ *Istoria bisericească* a lui Fleury, vol. 1, cartea 10, cap. 42.

⁴⁸ Cuvântul 15, cap. 49.

⁴⁹ Sinodul din Laodiceea, canonul 6.

Sfântul Ignatie Briancianinov

Hristos (II Cor. 9, 5)⁵⁰, ce fac anevoioasă mântuirea pentru cel ținut în legăturile lor, ținut în legăturile nesupunerii și împotrivirii față de Hristos, pentru cel ce rămâne în împărtășire cu satana. Doctoria anatemei a fost întotdeauna socotită ca neapărat trebuincioasă de către Sfânta Biserică în privința cumplitei boli a ereziei. Când Fericitul Teodorit, episcopul Cirului, dorind să se îndreptățească în privința învinuirilor aruncate asupra lui, Părinții i-au cerut ca mai întâi de toate să-l dea anatemei pe ereziarhul Nestorie. Teodorit, care se lepădase de Nestorie, dar nu așa de hotărât cum se lepădase de el Biserica, a vrut să dea lămuriri. Părinții i-au cerut iarăși să dea anatemei cu hotărâre, fără alte explicații, pe Nestorie și învățătura acestuia. Teodorit a vrut din nou să dea lămuriri, însă Părinții au cerut iarăși ca el să dea anatemei pe Nestorie, amenințând că altminteri îl vor socoti eretic pe însuși Teodorit. Teodorit a rostit anatema asupra lui Nestorie și a tuturor învățăturilor eretice ale acelei vremi. Părinții au dat slavă lui Dumnezeu, l-au proclamat pe Teodorit păstor ortodox, iar Teodorit nu a mai cerut să dea lămuriri, căci lepădase din sufletul său pricinile care îl făceau să simtă nevoia de a da lămuriri⁵¹. Așa stau lucrurile între duhul omenesc și înfricoșătoarea boală a ereziei.

Auzind astăzi amenințătoarea vestire a doctoriei duhovnicești, să o primim cu înțelegere adevărată și, dând-o sufletelor noastre, să lepădăm fără fățarnicie și în chip hotărât acele pierzătoare învățături pe care Biserica le va lovi cu anatema spre mântuirea noastră. Chiar dacă le-am lepădat întotdeauna, să întărim glasul prin care le leapădă Biserica. Libertatea, ușurimea, puterea duhovnicească pe care le vom simți negreșit în noi ne mărturisesc dreptatea acestei lucrări bisericești și adevărul învățăturii vestite în ea.

Biserica vestește: „Pe cei care robesc înțelegerea lor spre ascultarea de dumnezeiasca Descoperire și se nevoiesc pentru ea îi ferim și îi lăudăm; pe cei care se împotrivesc adevărului, dacă nu s-au pocăit înaintea Domnului, noi, așteptând întoarcerea și pocăința lor, dacă nu au voit să urmeze Sfintei Scripturi și Predanii a Bisericii, îi îndepărtăm și îi dăm anatemei”.

„Celor care tăgăduiesc ființarea lui Dumnezeu și spun că această lume este de sine fiitoare, că totul se săvârșește în ea fără purtarea de grijă a lui Dumnezeu: anatema”.

„Celor care spun că Dumnezeu nu este duh, ci materie, care nu-L recunosc ca Drept, Milostiv, Preaînțelept, Atoateștiutor și rostesc hule de acest fel: anatema”.

„Celor care cutează a spune că Fiul lui Dumnezeu nu este de o ființă și de o cinste cu Tatăl, și nici Duhul Sfânt; care nu mărturisesc că Tatăl, Fiul și Sfântul Duh sunt un singur Dumnezeu: anatema”.

„Celor care își îngăduie a spune că pentru mântuirea și curățirea noastră de păcate nu sunt de trebuință venirea în lume după trup a Fiului lui Dumnezeu, patimile Lui cele de voie, moartea și învierea: anatema”.

„Celor care nu recunosc răscumpărarea prin har, cea propovăduită de Evanghelie, ca singurul mijloc de îndreptățire a noastră înaintea lui Dumnezeu: anatema”.

„Celor care cutează a spune că Prea Curata Fecioară Maria nu a fost mai înainte de naștere, întru naștere și după naștere Fecioară: anatema”.

„Celor care nu cred că Sfântul Duh i-a înțeleptit pe Proroci și pe Apostoli, că prin ei ne-a vestit nouă adevărata cale spre mântuire, dând mărturie despre ea prin minuni, că El și acum sălășluiește în inimile creștinilor credincioși și adevărați, povățuindu-i la tot adevărul: anatema”.

„Celor care tăgăduiesc nemurirea sufletului, sfârșitul veacului, judecata ce va să fie și răsplătirea veșnică în ceruri pentru faptele bune, precum și osândirea pentru păcate: anatema”.

„Celor care tăgăduiesc Tainele Sfintei Biserici a lui Hristos: anatema”.

„Celor care tăgăduiesc soboarele Sfinților Părinți și cele predanite de către dâșii, ce împreună-glăsuiesc cu dumnezeiasca Descoperire, fiind păzite cu evlavie de Biserica drept slăvitoare și sobornicească: anatema”⁵².

⁵⁰ Citat ușor modificat (n. tr.).

⁵¹ *Istoria creștinismului* de Fleury, vol 2, cartea 20, cap. 24

⁵² *Sinodiconul ortodoxiei*.

Predici la Triod și Penticostar

Adevărul dumnezeiesc S-a înomenit spre a ne mântui prin Sine pe noi, cei pierduți în urma primirii și însușirii minciunii aducătoare de moarte. *De veți rămâne în cuvântul Meu, vestește El, de veți primi învățătura Mea și veți rămâne credincioși ei, cu adevărat ucenici ai Mei sunteți; și veți cunoaște Adevărul, și Adevărul vă va slobozi pe voi* (Ioan 8, 31-32). A rămâne credincios învățaturii lui Hristos poate numai acela care leapădă și va lepăda cu hotărâre toate învățăturile care au fost, sunt și vor fi născocite de duhurile lepădate și de oamenii lepădați, învățături vrăjmașe învățaturii lui Hristos, învățaturii lui Dumnezeu, care pun în primejdie întregimea și curăția ei. „n neștirbită întregime este păstrată învățătura de Dumnezeu descoperită numai și numai în sânul Bisericii Ortodoxe de Răsărit. Amin.

Sfantul Ignatie Briancianinov-Predici la Triod și Penticostar

înfricoșătoare, urmare pierzătoare de suflet. În urma desfătării pântecelui se îngreunează, devine grosolană, se împietrește inima; mintea este lipsită de ușurimea și de duhovnicia sa; omul devine trupesc. Ce înseamnă „om trupesc”? Sfânta Scriptură numește „om trupesc” pe acel om nefericit care e ținut de pământ, care nu e în stare de gânduri și simțăminte duhovnicești. *Nu va rămâne Duhul Meu în oamenii aceștia în veac, pentru că trupuri sunt* (Fac. 6, 3), a dat mărturie Dumnezeu. Omul trupesc nu este în stare să îl cinstească pe Dumnezeu. Chiar și omul duhovnicesc, când se supune saturării pântecelui, își pierde duhovnicia, parcă își pierde însăși puțința de a-L cunoaște pe Dumnezeu și de a sluji Lui. *Mâncat-a Iacov*, spune Sfânta Scriptură, numindu-l Iacov pe adevăratul slujitor al lui Dumnezeu, *și s-a saturat, și s-a lepădat cel iubit; îngroșatu-s-a, îngrășatu-s-a, lățitu-s-a și a părăsit pe Dumnezeul Cel ce l-a făcut pe el, și s-a depărtat de Dumnezeu, Mântuitorul său* (Deut. 32, 15). Într-o astfel de stare ajunge nevoitorul când îndepărtează nevoița postului dintre nevoițele sale. Îngroșarea și întunecarea pe care le împărtășesc trupului îmbelșugarea și lipsa de alegere la mâncare se împărtășesc, puțin câte puțin, prin trup inimii, iar prin inimă minții. Atunci acești ochi duhovnicești - inima și mintea - se încețoșează; veșnicia se ascunde de ei; viața pământească pare privirii lor bolnave nesfârșită. Pe potrive vederilor și simțămintelor își capătă îndreptarea și călătoria pământească, și nefericitul călător orb merge,